JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

UPIMAJI WA KITAIFA WA KIDATO CHA PILI

021 **KISWAHILI**

Muda: 2:30 **MAJIBU** **Mwaka: 2017**

Maelekezo

1. Karatasi hii in sehemu A, B, C, D na E zenye jumla ya maswali **kumi (10)** .

2. Jibu maswali **yote.**

3. Majibu **yote** yaandikwe kwenye nafasi ulizopewa.

4. Majibu yote yaandikwe kwa kaalamu yenye wino wa bluu au mweusi.

5. Vifaa **vyote** vya mawasiliano visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.

6. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa sehemu ya juu upande wa kulia.

maktaba.tetea.org

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org

Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A (Alama 15)
UFAHAMU

1. Andika kichwa cha habari kinachofaa kwa habari uliyoisoma kisichozidi maneno matano.
- Umaskini na Ukosefu wa Maji

(b) Kwa mujibu wa habari uliyosoma unadhani ni kwa nini kilimo cha umwagiliaji ni cha uhakika?
- **Kilimo cha umwagiliaji ni cha uhakika kwa sababu hakitegemei mvua pekee bali hutumia maji yaliyohifadhiwa au yanayopatikana kutoka katika mito, maziwa, au visima.**

(c) Taja njia tatu zinazotumiwa na baadhi ya nchi zinazoendelea katika kutatua tatizo la uhaba wa mvua.

(i) Utengenezaji wa miradi ya umwagiliaji.
(ii) Uhifadhi wa maji ya mvua kwenye mabwawa.
(iii) Uchimbaji wa visima vya maji.

(d) Eleza maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumika katika kifungu cha habari ulichosoma.
(i) Adimu
- Haipatikani kwa urahisi.

(ii) Kasma
- Mgawo wa fedha au rasilimali.
(iii) Ghali
- Gharama kubwa.
(iv) Adha
- Mateso au hali ngumu inayokumba mtu.

2. Fupisha habari uliyoisoma kwa maneno yasiyopungua hamsini (50) na yasiyozidi sitini (60).
Asilimia 60 ya watu wa mataifa yanayoendelea wanaishi kwa pato chini ya dola moja kwa siku. Kilimo kinategemea mvua, lakini baadhi ya nchi hutumia umwagiliaji, uhifadhi wa maji ya mvua kwenye mabwawa, na visima kupunguza changamoto za ukame. Serikali inahitajika kuwekeza katika miradi hii ili kupunguza umaskini.

SEHEMU B (Alama 20)
SARUFI

3. Eleza dhima mbili kwa kila mofimu iliyopigiwa mstari.
(a) Mama atakuja kesho.
- ta: Inaonyesha wakati ujao
- inaonesha uhakika wa kutendeka kwa tukio

(b) Mti umeanguka.
- U: Inaonyesha nafsi ya tatu umoja.
- ni kielezi Cha idadi

(c) Mwalimu alimfundisha Juma.
- m: Inaonyesha nafsi ya tatu umoja.
- Inaonyesha tendo la kutoa elimu.

(d) Ninakupenda.
- ku: Inaonyesha wakati uliopo na nafsi ya kwanza umoja.
- Inaonyesha hisia ya upendo au kuvutiwa.

(e) Sitakuja shuleni kesho.
-Si : Inaonyesha hali ya kukanusha.
- Inaonyesha nafasi ya kwanza umoja.

4. Panga maneno yafuatayo kama yanavyotakiwa kuwa katika kamusi.

(a) Duwaa	Adhabu
(b) Chichiri	Anzali
(c) Adhabu	Chichiri
(d) Kidahizo	Chege
(e) Faladi	Dabiri
(f) Chege	Duwaa
(g) Kitomeo	Faladi
(h) Dabiri	Fanusi
(i) Anzali	Kidahizo
(j) Fanusi	Kitomeo

SEHEMU C (Alama 20)
MAWASILIANO NA UTUMIZI WA LUGHA.

5. Eleza kwa kifupi dhima tano za lugha katika jamii.

Dhima tano za lugha katika jamii ni kama ifuatavyo:

I. **Chombo cha Mawasiliano**

Lugha hutumika kuwasiliana mawazo, hisia, na taarifa kati ya watu. Hii ni msingi wa maelewano na mahusiano katika jamii.

II. **Uhifadhi wa Utamaduni**

Lugha hubeba historia, mila, na desturi za jamii. Kupitia lugha, tamaduni zinahifadhiwa na kupitishwa kwa vizazi vijavyo.

III. **Chombo cha Elimu**

Lugha ni nyenzo kuu ya kujifunza na kufundisha. Kupitia lugha, maarifa yanapatikana na kusambazwa katika maeneo mbalimbali.

IV. **Utambulisho wa Jamii**

Lugha hutambulisha watu na jamii zao. Inaonyesha asili, utambulisho, na mshikamano wa kijamii.

V. **Chombo cha Maendeleo**

Kupitia lugha, watu hushirikiana katika mipango ya maendeleo kama vile biashara, sayansi, na teknolojia, na hivyo kuchangia ustawi wa jamii.

6. (a) Eleza maana ya misimu katika lugha ya Kiswahili.

- Misimu ni maneno au misemo inayotumiwa na kundi fulani la watu kwa muktadha maalum na mara nyingi hutumika kuficha maana.

(b) Fafanua sifa nne za misimu.

Sifa nne za misimu katika lugha ni:

i. **Uhalisia wa wakati na mazingira**

Misimu huzaliwa kulingana na wakati fulani na mazingira husika. Hii ina maana kuwa matumizi ya misimu yanaweza kutegemea hali halisi ya kijamii, kitamaduni, au kisiasa kwa wakati huo.

ii. **Maana fiche au maalum**

Misimu mara nyingi huwa na maana ambayo si rahisi kueleweka moja kwa moja kwa watu wote. Maana yake ni maalum kwa kundi fulani la watu au kwa muktadha wa matumizi.

iii. **Kubadilika kwa wakati**

Misimu inaweza kupotea au kubadilika maana yake kadiri wakati unavyopita. Hali hii hutokea kwa sababu ya mabadiliko ya kijamii, teknolojia, au matumizi ya lugha.

iv. **Kutumika kwa makundi maalum**

Misimu hutumika sana na makundi fulani ya watu, kama vijana, wasanii, au wafanyabiashara. Mara nyingi hutumika kuonyesha mshikamano wa kijamii ndani ya kundi hilo au kutenganisha na watu wa nje.

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU D (Alama 30)
FASIHI KWA UJUMLA

7. (a) Tegua vitendawili vifuatavyo:
(i) Nasuka mkeka lakini nalala chini. - boga

(ii) Kila aendapo huacha alama. – kalamu

(iii) Nikimpiga mwanangu watu hucheza. - Ngoma.

(iv) Anatembea na nyumba yake - Konokono.

(v) Nyumba yangu ina nguzo moja - Mwamvuli.

(b) Kamilisha methali zifuatazo:
(i) Vita vya panzi… - **Furaha ya kunguru.**
(ii) Hakuna marefu… - **Yasiyokuwa na ncha.**
(iii) Siri ya mtungi… - **Aijuaye kata.**
(iv) Baniani mbaya… - **Kiatu chake dawa.**
(v) Mgaagaa na upwa… - **Hula wali mkavu.**

8. Fafanua vipengele vifuatavyo vya fani:
(a) Mandhari
- Mahali au mazingira yanakotokea hadithi.
(b) Wahusika
- Watu au viumbe wanaotekeleza matendo kwenye kazi ya fasihi.
(c) Fanani
- Mhusika anayewasilisha au kuimba kazi ya fasihi simulizi.
(d) Hadhira
- Watu wanaosikiliza au kutazama kazi ya fasihi.
(e) Muundo
- Mpangilio wa matukio katika kazi ya fasihi.

9. Eleza kufanana na kutofautiana kwa vipera vifuatavyo vya fasihi simulizi.
(a) Vitendawili na methali
(i) Kufanana: Vyote hufundisha maadili na maarifa.
(ii) Kutofautiana: Methali hutoa mafundisho moja kwa moja, vitendawili vinahitaji kuteguliwa.

(b) Majigambo na ngonjera
(i) Kufanana: Vyote hutumia lugha ya picha.
(ii) Kutofautiana: Majigambo huonyesha kujivunia, ngonjera huonyesha mazungumzo ya ushairi.

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA

(c) Misemo na nahau
(i) Kufanana: Vyote hutumika kwa muktadha wa kifasihi.
(ii) Kutofautiana: Nahau huwa ni kauli fupi, misemo ni sentensi ndefu.

(d) Utenzi na shairi
(i) Kufanana: Vyote hutumia vina na mizani.
(ii) Kutofautiana: Utenzi ni wa maelezo, shairi ni wa kimahadhi.

(e) Michezo ya jukwaani na vichekesho
(i) Kufanana: Vyote hutumbuiza hadhira.
(ii) Kutofautiana: Michezo ya jukwaani hujikita kwenye masuala mazito, vichekesho hulenga burudani.

SEHEMU E (Alama 15)
UANDISHI WA INSHA/UTUNGAJI

10. Kwa maneno yasiyopungua 150 na yasiyozidi 200, andika insha kuhusu Umuhimu wa Misitu katika Jamii kwa kutumia hoja nne.

Misitu ina mchango mkubwa katika jamii. Kwanza, hutoa hewa safi kwa kufyonza kaboni dioksidi na kutoa oksijeni, ambayo ni muhimu kwa uhai wa viumbe. Pili, misitu ni chanzo cha maji, kwani husaidia kuhifadhi vyanzo vya maji kwa kudhibiti mmomonyoko wa udongo. Tatu, misitu hutoa malighafi kwa viwanda kama mbao na karatasi, ambayo huchangia maendeleo ya kiuchumi. Nne, misitu ni makazi ya viumbe mbalimbali, hivyo kudumisha bayoanuwai. Kwa kumalizia, ni jukumu letu kulinda misitu kwa manufaa ya kizazi cha sasa na kijacho.

Find this and other free resources at http://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA